

YENİ BİR ŞİRKET TÜRÜ: BAĞLI MALVARLIĞINA SAHİP LİMİTED ŞİRKET

*A New Type of Company: Limited Liability Company
with an Assets Lock*

Murat Can ATAKAN*

ÖZET

Kara Avrupası'na hakim olan şirketler hukuku ilkelerine göre, bir şirketten söz edebilmek için; sözleşme, kişi, sermaye, ortak amaç ve ortak çaba unsurlarının bir arada bulunması gerekir. Şirkete nelerin sermaye olarak getirilebileceği kanun koyucu tarafından belirlenmiştir. Sermaye içerisinde yer alan malvarlığı unsurları zamanla artarak ya da azalarak değişkenlik gösterebilmektedir. Söz konusu malvarlığı unsurlarının önemli ölçüde azalması, şirketin geleceğini de tehlikeye düşürmektedir. Özellikle aile şirketlerinde görülen ve genellikle üçüncü nesilden sonra gözlemlenen kötü yönetim şekli, şirketin zarar etmesine ve bu zararların telafisi için öncelikle ve hızlı bir şekilde malvarlığı unsurlarının satışa çıkarılmasına yol açmaktadır.

Alman hukukçu, ekonomist ve iş insanlarının kurucusu olduğu “*Verantwortungseigentum Vakfı*” (*Stiftung Verantwortungseigentum*), şirketlerdeki malvarlığı unsurları kayıplarının önüne geçebilmek ve başta aile şirketleri olmak üzere, şirketlerin nesiller boyunca devamlılığını sağlayabilmek adına yeni bir şirket türü olarak “*Bağlı Malvarlığına Sahip Limited Şirket*” (*Die GmbH in Verantwortungseigentum ya da diğer adıyla Die Gesellschaft mit gebundenem Vermögen*) fikrini ortaya atmışlardır.

Vakıf tarafından önerilen bu yeni şirket türüne göre, limited şirkete özgülenen malvarlıkları tasarruf işlemlerine konu olamayacak, bu sayede şirket malvarlıklarının satışı engellenerek nesiller boyunca devam etmesi

Makalenin Geliş Tarihi: 06.04.2021, **Makalenin Kabul Tarihi:** 29.04.2021.

* Dr. Öğr. Üyesi, Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, e-posta: mcanatakan@gmail.com ORCID: 0000-0002-0238-2458

sağlanacaktır. Bir başka deyişle pay sahiplerinin malvarlığı değerlerini satarak kendilerine fayda sağlayıp şirketin yok olmasına sebep olmaları engellenmeye çalışılmıştır.

Bir yanda şirketlerin devamlılığını sağlayabilmek adına getirilen sınırlamalar söz konusuysen, diğer tarafta başta mirasçılar olmak üzere pay sahiplerinin haklarına hanel gelmemesi adına, tüm pay sahiplerinin kar payı, yönetim ve/veya genel kurula katılma hakları koruma altına alınmıştır. Bu yönüyle getirilen öneri, adeta vakıf ile sermaye şirketi arasındaki ara bir form niteliğindedir.

Vakfın önerisi olan bu yeni şirket türü, büyük tartışmalar eşliğinde Alman Parlamentosu'na gelmiştir. Çalışmamızda söz konusu öneri şirketler hukuku prensipleri temelinde ele alınmış ve gerek Türk Hukuku gerekse Alman Hukuku bakımından tasarıya ilişkin görüşlerimiz açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Malvarlığı Sorumluluğu Olan Limited Şirket, Bağlı Malvarlığına Sahip Limited Şirket, Kısıtlı Limited Şirket, Sınırlı Limited Şirket, Yeni Limited Şirket

ABSTRACT

According to the principles of corporation law prevailing in continental Europe, for the existence of a company; contract, person, capital, common purpose and joint effort elements must be present together. The assets that can be brought to the company as capital have been determined by the legislator. Asset elements within the capital may change by increasing or decreasing over time. The substantial decrease in the assets in question puts the future of the company in jeopardy. The mismanagement style seen especially in family businesses and generally observed after the third generation causes the company to lose and to put the assets for sale to compensate for these losses.

The "*Verantwortungseigentum Foundation*" (*Stiftung Verantwortungseigentum*), founded by German lawyers, economists and business people, has proposed "*Limited Liability Company with an Assets Lock*" (*Die GmbH in Verantwortungseigentum or Die Gesellschaft mit gebundenem Vermögen*) as a new type of company in order to prevent the loss of assets in companies and to ensure the continuity of companies, especially family companies, for generations.

According to this new company type, which developed by the foundation, the assets reserved for the limited company will not be subject to savings

transactions, thus the sale of the company's assets will be prevented and it will be ensured to continue for generations. In other words, this draft has tried to prevent the shareholders from benefiting themselves by selling the company assets and causing the company to disappear.

On the one hand, there are restrictions imposed to ensure the continuity of companies, on the other hand, all shareholders' dividends, their rights to participate in the management and / or the general assembly are protected so that the rights of the shareholders, especially the inheritors, are not lost. The proposal brought in this aspect is almost an intermediate form between the foundation and the capital company.

This new type of company, proposed by the foundation, came to the German Parliament with important discussions. In our study, the aforementioned proposal was examined in the light of company law principles and our views on the draft were tried to be explained in terms of both Turkish Law and German Law.

Keywords: Limited Liability Company with an Asset Lock, Limited Liability Company with Affiliated Assets, Interdicted Limited Liability Company, Restricted Limited Liability Company, New Limited Liability Company

I. Kanun Tasarısı

A. Düzenleme İhtiyacı

Alman hukukçu, ekonomist ve iş insanlarından oluşan “*Verantwortungseigentum Vakfi*” (*Stiftung Verantwortungseigentum*)¹, başta aile şirketleri olmak üzere, şirketlerdeki malvarlığı unsurları kayıplarının önüne geçebilmek adına “*Bağlı Malvarlığına Sahip Limited Şirket*” (*Die GmbH in Verantwortungseigentum - Die Gesellschaft mit gebundenem Vermögen*) adında yeni bir şirket türünü ortaya atmışlardır. Vakıf, malvarlığındaki kayıpları engelleyerek şirketlerin nesiller boyunca devamlılığını sağlayabilmeyi amaçlamaktadır. Bu amaca ise yöneticilerin malvarlığı değerleri üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlayarak (ve hatta tamamen kaldırarak) ulaşmaya çalışmaktadırlar.²

¹ Söz konusu tasarı Purpose Stiftung gGmbH ve GTREU tarafından da desteklenmiştir. Detaylı bilgi için bkz.: **Sanders**, Anne, Eine Gesellschaft in Verantwortungseigentum im GmbHG, ZRP 2020, s.140-141.

² **Sanders**, Anne / **Dauner-Lieb**, Barbara / **von Freeden**, Arne / **Kempny**, Simon / **Möslein**, Florian / **Veil**, Rüdiger, Entwurf eines Gesetzes für die Gesellschaft mit beschränkter Haftung in Verantwortungseigentum, s.7.

Klasik anlamdaki şirketler temelde pay sahipleri için kar elde etmeyi amaçlarken, bağlı malvarlığı olan bir limited şirketin önceliği sürdürülebilirlik ve gelecek nesillere aktarımdır.³ Burada söz konusu şirketin ortaklarının şirkete karşı sorumluluk üstlenmeleri amaçlanmıştır.⁴ Ortaklar oy ve katılım haklarına sahiptir; ancak kar dağıtımını ve tasfiye payı talep etme imkanları bulunmamaktadır.⁵ Vakfın amacı, şirketi kar ve bu karın dağıtımını baskısından kurtararak, uzun yıllar ayakta kalma hedefine yönelmektir.⁶ Ayrıca bu yeni şirket türüyle ortakların “zengin olma amacı”nın da “fikirlerini gerçekleştirebilme” amacına evrilmesi hedeflenmektedir.⁷ Teklif edilen şirket türü de tıpkı diğer sermaye şirketleri gibi elbette kar elde edebilir (hatta amaçlarından birisi de bu olabilir); ancak yegane amacın bu olmaması gerekir. Ayrıca bu şirket türünde ortak bir menfaatin bulunması da şart değildir.⁸

Avrupa’da ve Amerika’da benzer şirket türlerini görmek mümkündür. Örneğin Danimarka’da vakıf şirketi kavramı uzun yıllardır kabul edilen ve şirketlerin kar elde etmek amacıyla değil, kamu yararı için çalıştıkları bir şirket türü olarak karşımıza çıkmaktadır.⁹ Alman Hukuku’nda -şu an için- herhangi bir düzenleme bulunmamasına rağmen, bazı şirketlerin bahse konu sorumluluk bilincinde hareket etmesi ve genellikle bir vakfın bünyesinde faaliyetlerine devam etmesi sıkça karşılaşılan durumlardandır. Örneğin Bosch, Zeiss, Alnatura, Globus gibi şirketler, tam da vakfın teklifindeki gibi yönetilmekte ve “karı” değil “sürdürülebilirliği” hedeflemektedirler. Ancak bu şirketlerin ortaklarının elbette mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde kar payı isteme hakkı bulunmaktadır. Asırlık şirketlerin gelecek nesillerde kar paylaşımı kavgalarında yok olmasını istemeyen Verantwortungseigentum Vakfı, “Bağlı Malvarlığına Sahip Limited Şirket” fikrini ortaya atarak bu gidişatın seyrini değiştirmeyi amaçlamıştır.¹⁰

³ Şirket amacının serbetçe belirlenebileceği yönünde bkz.: **Fleischer** içinde: MüKoGmbHG, 3.Bası, Münih 2019, § 43 N. 13 vd.; **Beurskens** içinde: Baumbach, Adolf / Hueck, Alfred, Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG, 22.Bası 2019, § 43 N. 27 vd.

⁴ **Sanders**, 141.

⁵ **Sanders**, 143; **Sanders/Hoon**, „Eigentum trifft Verantwortung“, FAZ, Haber Tarihi: 5.2.2020, online erişim: <https://www.faz.net/einspruch/einspruch-exklusiv-eigentum-trifft-verantwortung16618406.html?GEPC=s3&premium=0x1f4088ef537700f9ac1352430ef1d4e8> (Erişim Tarihi: 05.03.2021)

⁶ **Sanders/Dauner-Lieb/von Freeden/Kempny/Möslein/Veil**, s.7.

⁷ **Berthold**, Norbert / **Kullas**, Matthias / **Neumann**, Michael, Wirtschaftswissenschaftliche Beiträge (99) 2007, s.10 vd., <http://hdl.handle.net/10419/22339>; **Sanders**, 142.

⁸ Amerika Birleşik Devletleri’ndeki „Benefit Corporations“ ile farkları için bkz.: **Möslein**, Florian / **Mittwoch**, Anne-Christin, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht (RabelsZ)* (80) 2016, s.399.

⁹ **Thomsen**, Steen, *The Danish Industrial Foundations*, Djoef Publishing 2017, s.127 vd.

¹⁰ **Sanders/Dauner-Lieb/von Freeden/Kempny/Möslein/Veil**, s.18 vd.

B. Süreç

Yukarıda ifade edilen yeni şirket türünün mevcut hukuki düzenlemeler ışığında hayata geçirilmesi mümkün değildir. Yasal birtakım düzenlemelere ve bağlı/alt mevzuatta değişiklik yapılmasına ihtiyaç vardır.¹¹ Bu nedenle Verantwortungseigentum Vakfı, ortaya attıkları fikirlerini bir taslak halinde kamuoyuyla paylaşmış, söz konusu taslak SPD, Bündnis 90/Die Grünen, FDP ve CDU partileri tarafından da desteklenmiştir.¹²

Tasarımın § 1 düzenlemesinde ifade edildiği üzere, Alman Limited Şirketler Kanunu'nda (*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*) değişiklikler yapılması planlanmaktadır. Ayrıca bununla bağlantılı olarak gerek şirketler hukuku gerekse vergi hukukunda yapılacak çeşitli düzenlemeler de öngörülmekte ve tasarı, doktrindeki tartışmalar da dikkate alınarak güncellenmektedir. Taslak ilk olarak 12.06.2020 tarihinde vakfın internet sayfasında "*Die GmbH in Verantwortungseigentum*" (Sorumlu Malvarlığına Sahip Limited Şirket) olarak duyurulmuş ardından 28 Ekim 2020 tarihinde Alman Parlamentosu'na gelmiştir.¹³ Tasarı, gelen eleştiriler de dikkate alınarak, daha geniş bir katılımı 2021 yılında güncellenerek "*Gesellschaft mit beschränkter Haftung mit gebundenem Vermögen*" (Bağlı Malvarlığına Sahip Limited Şirket) adıyla son halini almıştır.¹⁴

II. Tasarımın Getirdikleri

A. Malvarlığının Bağlanması

Klasik anlamdaki şirketlerin amacı pay sahipleri için kar elde etmektir.¹⁵ Buna karşın şirketlerde süreklilik arayan kişiler ise şirketin ortaklarından

¹¹ Mevcut düzende bir vakıf şirketi olarak faaliyet göstermenin de doğru olmayacağı ve vakfın amacına hizmet etmeyeceği yönünde bkz.: **Sanders**, 142; **Weitemeyer** içinde: MüKoBGB, 8. Bası 2018, § 80 N. 118, 198 vd.; **Hüttemann/Rawert** içinde: Staudinger BGB, Sellier / de Gruyter 2017, § 80 N. 9; **Backert** içinde: BeckOK BGB, 53. Edt. 1.2.2020, BGB § 80 N.6.

¹² **Becker**, Birgid, Gesellschaft für Verantwortungseigentum. Neue Rechtsform für Unternehmen gefordert, Deutschlandfunk 5. Ekim 2020. https://www.deutschlandfunk.de/gesellschaft-fuer-verantwortungseigentum-neue-rechtsform.3669.de.html?dram:article_id=485264 (Erişim Tarihi: 05.03.2021). Aynı şekilde bkz.: <https://www.gesellschaft-mit-gebundenem-vermoegen.de/> (Erişim Tarihi: 05.03.2021).

¹³ Tasarı No: WD 7 - 3000 - 120/20. Karar Tarihi: 28.10.2020. <https://www.bundestag.de/resource/blob/811326/7ffc8b4a3a5899866b765791b02e64f6/W-D-7-120-20-pdf-data.pdf> (Erişim Tarihi: 05.03.2021).

¹⁴ Her iki metne de vakfın internet sitesinden erişilebilmektedir (<https://www.gesellschaft-mit-gebundenem-vermoegen.de/der-gesetzesentwurf/>).

¹⁵ **Beurskens** içinde: Baumbach/Hueck, § 43 N. 27 vd.; **Fleischer** içinde: MüKoGmbHG, § 43 N. 13 vd.

bağımsızlaşmasını ve gelecek nesillere de ulaşmasını hedeflemektedir. Bunun yolu ise şirketin elde ettiği karlar ile satışlardan gelen artı değerlerin şirketin bünyesinde kalmasından geçmektedir. Tasarı, adından da anlaşılacağı üzere ilk olarak malvarlığı unsurlarının şirkete bağlı kalmasını amaçlamaktadır. Bu nedenle limited şirkete özgülenmiş malvarlığı unsurları üzerinde herhangi bir tasarruf yetkisi söz konusu olamayacaktır.¹⁶

Tasarının § 1 düzenlemesiyle ifade edildiği üzere, Alman Limited Şirketler Kanunu'nda (*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*) yapılacak değişikliklerle kanuna eklenecek § 77b düzenlemesi ile hüküm altına alınan malvarlığının bağlanması kuralı hem şirketin kuruluşu esnasında hem de kuruluş sonrası noterde yapılacak yeni bir sözleşmeyle gerçekleştirilebilmektedir. Uygulamada “asset lock” olarak da adlandırılan sermaye bağlamı, tasarının en çarpıcı özelliğidir.¹⁷ Buna göre malvarlığı şirkete bağlanmakta (kilitlenmekte) ve yapılan düzenleme ile söz konusu “kilidin” (*asset lock*) açılması engellenmektedir (Tasarının §§ 77 I ila 77 o hükümleri).¹⁸

Tasarıya göre ortakların ne kar payı ne de şirketin feshi halinde tasfiye “geliri” hakkı bulunmaktadır. Ortakların sahip olabilecekleri tek mali imkan, şirkette sahip oldukları payın değeridir. Bir başka deyişle ortağın şirketten ayrılması durumunda, yalnızca ortaklığa getirdiği sermayeyi alması mümkündür.¹⁹ Bu anlamda ayrılan ortak, sermaye payını alabilecek ancak şirketin değerlendirilmesi sebebiyle tasfiye payında yaşanacak muhtemel bir artıştan (tasfiye gelirinden) ise faydalanamayacaktır. Bir başka deyişle ortağın tasfiye payı, şirkete konulan ilk sermaye değeri üzerinden hesaplanacak, ortaklar sermayede meydana gelen artışa paralel olarak tasfiye payında da yaşanacak artıştan faydalanamayacak, tasfiye “geliri” elde edemeyecektir.

Bağlı malvarlığı olan bir limited şirket ortağının kar dağıtımı ve tasfiye gelirlerini talep etme imkanı bulunmasa da oy kullanma ve katılım hakları mevcuttur. Bu sayede şirketler, ortaklarının çıkarları doğrultusunda hareket edip kısa vadeli kar maksimizasyonu sağlama baskısından kurtulmakta ve çalışanların ya da çevrenin çıkarları için sürdürülebilir bir şirket yönetimi

¹⁶ Sanders/Dauner-Lieb/von Freeden/Kempny/Möslein/Veil, s.12.

¹⁷ “Capital lock” ve “asset lock” kavramları hakkında detaylı bilgi için bkz.: Reiff, Marvin, Entwurf eines Gesetzes für die GmbH in Verantwortungseigentum (VE-GmbH) vorgelegt, ZIP 2020, s.1750, dn. 24.

¹⁸ Sanders, 143.

¹⁹ Sanders/Dauner-Lieb/von Freeden/Kempny/Möslein/Veil, s.22; Sanders, 143.

mümkün kılınmaktadır.²⁰ Bu yeni türdeki şirket; müşterilerine, çalışanlara ve yatırımcılara kar amacı gütmeyeceğine ilişkin “adeta” bir söz vermektedir.²¹ Bu bağlamda kanun taslağı, sürdürülebilir şirketler ve girişimcilik faaliyetleri için uygun yasal zemini hazırlamaktadır.²²

B. Malvarlığının Korunması (Güvence Altına Alınması)

Şirkete bağlı malvarlığının korunması, tasarının öncelikli hedefleri arasındadır. Tasarıya göre malvarlığının satışı talep edilemeyecektir. Vergi ve işçi ödemeleri gibi özel durumlarda dahi pay sahiplerinin satışı talep edip şirketin özel yapısına zarar vermesi engellenmiştir.²³

Bir vakıfta, vakfın kurucusunun belirlediği ve gerçekleşmesini izlediği amaca uygun şekilde hizmet yürütülmektedir. Şirketlerde ise ortakların - genellikle- amacı, şirketin karlılık durumu ile muhtemel bir ayrılığa kendilerine düşen pay miktarını izlemekten ibarettir. Tasarı şirketin amacını değiştirerek adeta şirketle vakıf arasında yeni bir form ortaya koymaktadır. Buna göre ortaklar artık şirketin malvarlığı ile değil, şirketin girişimleri ve kamu yararıyla ilgilenecek, bu sayede malvarlığı unsurları da koruma altına alınmış olacaktır.²⁴

Tasarı yukarıda ifade edilen “şirket amacı” unsuru ile ortakların sorumluluk bilincinde hareket etmesini ve bu sayede malvarlığını korumayı amaçlamaktadır. Ancak tıpkı vakıflarda olduğu gibi bir vakıf gözetim kurulu (*Stiftungsaufsicht*) müessesesine ihtiyaç duyulmamıştır.²⁵ Böyle bir şirketi kuran kişilerin, şirketin çalışanlarına, müşterilerine ve kamuya karşı

²⁰ **Möslein**, Florian / **Mittwoch**, Anne-Christin, Welche Rechtsform für verantwortliches Unternehmertum?, FAZ, Haber Tarihi: 8.12.2020 (erişim adresi: <https://www.faz.net/einspruch/welche-rechtsform-fuer-verantwortliches-unternehmertum-17090351.html> , erişim tarihi: 15.03.2021); **Fleischer**, Holger, Corporate Purpose: Ein Management-Konzept und seine gesellschaftsrechtlichen Implikationen, ZIP 2021, 5 vd.; **Habersack**, Mathias, Corporate Purpose, Festschrift für Christine Windbichler zum 70. Geburtstag, Berlin 2021, s.707 vd.

²¹ **Sanders**, 141-142.

²² **Sanders/Dauner-Lieb/von Freeden/Kempny/Möslein/Veil**,s.12-13.

²³ **Sanders/Dauner-Lieb/von Freeden/Kempny/Möslein/Veil**, s.22.

²⁴ **Sanders/Dauner-Lieb/von Freeden/Kempny/Möslein/Veil**, s.22-23.

²⁵ Vakıf gözetim kurulları yalnızca vakfın amacının gerçekleştirilmesinde izlenen yolun yasallığını denetlemektedir. Bir başka deyişle amacın gerçekleşip gerçekleşmediği bu kontrolün dışındadır. **Schmidt-Schmiedebach**, Bodo, Stiftung und Governance Kodex, Springer 2015, s.146; **Sanders**, 143. Kamuya yararlı şirketlerde de benzer bir gözetimin bulunduğu yönünde bkz.: **Fleischer** içinde: MüKoGmbHG, § 1 N. 30.

sorumluluk bilinci taşıyacağına inanılmaktadır. Şirketin malvarlığı da bu sorumluluk bilinci ile güvence altındadır.²⁶

Tasarı, malvarlığının korunmasını bağımsız denetime tabi tutmaktadır. Ayrıca şirketin mali işlerden sorumlu çalışanları, tasarının § 77j GmbHG-gebV hükmü gereğince yıllık raporlar hazırlamakta ve şirketi bu konuda bilgilendirmektedir. Üstelik tasarıya göre söz konusu (iç) denetçi en fazla beş yıllığına seçilebilmektedir. Bu sayede (iç) denetçinin bağımsızlığı garanti altına alınmaya çalışılmıştır.

Tasarıya göre şirket sözleşmeleri de bir takım asgari kontrol mekanizmaları içermektedir. Her ne kadar ortakların bilinçli olarak bu şirket türünü kuracağı düşünülse de sözleşmeyi diledikleri gibi düzenleyip tasarının amacı dışında kullanmalarına yahut tasarının hükümlerinin arkasından dolanılmasına müsaade edilmemiştir (§ 77i GmbHG-gebV). Buna göre şirketin üçüncü kişilerle yaptıkları anlaşmalar ya da karın kullanımına ilişkin kararlar da -yukarıda ifade edilen- § 77j GmbHG-gebV hükmü kapsamında raporda yer alacaktır. Bir başka deyişle taraflar yaptıkları işlemler sebebiyle bu şekilde bir gözetim altındadır. Bu sayede şirketin işleyişiyle birlikte malvarlığı unsurları da güvence altına alınacaktır.

Tasarı § 77a/1 (cümle 2) GmbHG-gebV düzenlemesi ile şirketin amacının yalnızca ticari faaliyetler veya kamu yararı olabileceği hüküm altına alınmıştır. Tasarıya göre bağlı malvarlığı bulunan limited şirketin ortakları, alım-satım ve bu yolla kar elde etmek için pay sahibi olmamakta, bu payları bir sonraki nesle devredene kadar -adeta- yediemin (*Treuhänder*) sıfatıyla ellerinde tutmaktadırlar. Bu nedenle bir hissenin nominal değerinden farklı bir rakamla satılması ciddi bir problemdir. Bahse konu sorunu aşmak için tasarıya eklenen § 77c/3 GmbHG-gebV hükmüyle, şirket sözleşmesinde yer alması şartıyla, bu gibi satışlar yoluyla bir ihlalde bulunulması halinde, nominal bedeli aşan ya da eksik kalan kısmın doğrudan şirkete ödeneceği ve bunun hiçbir koşulda taraflara ödenmemek üzere şirket sermayesine ekleneceği hüküm altına alınmıştır.

Ortakların tasfiye durumunda şirketin malvarlığına sahip olmasını engellemek içinse, tasfiye gelirlerinin kar amacı gütmeyen bir kuruluşa ya da benzer şekilde bağlı malvarlığı olan başka bir limited şirkete aktarılması yönünde düzenlemeler yapılmıştır. Özellikle tek kişilik şirketlerde ortaya çıkabilecek bu tehlike söz konusu düzenleme ile bertaraf edilmeye çalışılmıştır (§ 77k/2-3 GmbHG-gebV).

²⁶ Sanders/Dauner-Lieb/von Freeden/Kempny/Möslein/Veil, s.23.

C. Şekil Serbestisi ve Kanuni Zorunluluklar

Limited şirketlerde şirket sözleşmesi içeriği, § 45 GmbHG hükmü gereğince serbestçe belirlenebilmektedir.²⁷ Limited şirketler hukukundaki kanuni zorunluluklar, limited şirketin temel prensipleriyle bağdaşması koşuluyla, alacaklıları ve azınlıkların haklarını korumak için tasarıda da yer almaktadır.²⁸

Tasarı ile hayata geçirilmesi planlanan bu yeni şirket türünün genel olarak limited şirketlerin temel prensipleriyle bağdaştığını söylemek mümkün olsa da bazı hususlarda kendine özgü ve alışılmadık dışında düzenlemeler içerdiğini de belirtmek gerekir.²⁹ Özellikle;

-Kalıcı malvarlığının garanti altına alınmasını sağlayan § 77a; § 77b, § 77f; § 77g; § 77h; § 77i; § 77j; § 77k; § 77l, § 77m hükümleri,

-Kuruluş ilişkisi § 77b hükmü,

-Payın devrine yahut miras yoluyla intikaline ilişkin § 77c hükmü,

-Muhtemel ortakların çerçevesinin çizilmesine (sınırlandırılmasına) ilişkin § 77a/2 hükmü,

-Yapısal Değişiklikler Kanunu'nda (*Umwandlungsgesetz*) yapılacak değişikliklere ilişkin § 77n ile § 77p hükümleri ve

-Şirket sözleşmesinin hazırlanması ve akdedilmesine ilişkin § 77i hükümleri ile farklılaştığını söylemek mümkündür. Limited Şirketler Kanunu'nda (*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*) düzenlenen pay sahiplerine ilişkin tamamlayıcı hukuk kuralları (§ 46 ile § 51 GmbHG) ise bu düzenlemeden etkilenmemektedir.³⁰

D. İyiniyetli Üçüncü Kişilerin Korunması

Tasarının ilk halinde, bağlı malvarlığı bulunan limited şirketin malvarlığı bizzat şirkete özgülendiği için iyiniyetli üçüncü kişilerin söz konusu malvarlığını sattırarak ve alacaklarını tahsil etmek imkanı bulunmamaktaydı. Bu yönde yapılan yoğun eleştiriler sonrasında tasarının 2021 yılındaki son

²⁷ **Rörmann** içinde: Michalski/Heidinger/Leible/Schmidt, GmbH-Gesetz, 3. Bası, C.H.Beck 2017, § 45 N. 1; **Liebscher** içinde: MüKoGmbHG, § 45 N. 2 vd.

²⁸ Limited şirketin temel prensipleri hakkında detaylı bilgi için bkz.: **Liebscher** içinde: MüKoGmbHG, § 45 N. 58 vd.

²⁹ **Sanders/Dauner-Lieb/von Freeden/Kempny/Möslein/Veil**,s.25.

³⁰ **Sanders/Dauner-Lieb/von Freeden/Kempny/Möslein/Veil**,s.25-26.

halinde söz konusu duruma özgü özel bir düzenleme yapılması yoluna gidilmiştir.³¹

Tasarıda yapılan değişiklik ve yeni eklenen § 77b/5 GmbHG-gebV hükmü ile ortakların şahsi alacaklılarını korumak için bir teminat zorunluluğu getirilmiştir. Buna göre şirketin kuruluşu esnasında ya da şirketin sonradan bu amaca özgülmesi durumunda, ortakların şahsi alacaklılarının talep etmesi halinde, kurucular ya da (sonradan değişikliğe gidilmesi halinde) ortaklar tarafından teminat getirilmesi zorunludur. Ancak söz konusu fıkranın ikinci cümlesinde yapılan değişiklikle, ortakların şahsi alacaklılarının teminat isteme hakkının yalnızca şirketin durumunun kötü olması ve alacak hakkının tehlikeye düştüğünü ispatlayabilmesi halinde mümkün olabileceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca söz konusu fıkraya eklenen üçüncü ve son cümle ile bu türdeki şirketlere, teminat talep etme hakkının bulunduğu yönünde tüm alacaklılara bir bilgilendirme yapılması yükümlülüğü de getirilmiştir. Bu sayede söz konusu özel türdeki şirketlerle iş yapan iyiniyetli üçüncü kişilerin de haklarını öğrenmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.³²

E. Pay Devri

Tasarının amacı -daha önce de vurgulandığı gibi- şirketin sürekliliğini sağlamaktır. Bu nedenle tasarıda şirketin gelişimi ve nesiller boyunca aktarılabilmesini sağlayacak düzenlemelere yer verilmiştir. Ancak gelir sağlamamak ya da kar elde etmemek amacıyla hareket edilmesi de elbette beklenmemelidir. Burada ifade edilen, amacın yalnızca kara özgülmemesidir. Yoksa şirketin kar elde etmesi elbette amaçlarından biridir.³³

Şirketin malvarlığı, amacına ulaşmasında bir araç konumdadır. Bu nedenle söz konusu malvarlığının tamamen satılması ve şirketin malvarlığının sıfıra indirilmesi söz konusu değildir. Ancak piyasadaki değişikliklere tepki verebilmek ve yeni nesillere de kendi hedefleri ve projeleri doğrultusunda ilerleyebilme imkanı da verilmesi gerekir. Dolayısıyla amaç, şirketi ne pahasına olursa olsun sürdürmek değil, değişen ekonomik yaşamın

³¹ **Grunewald**, Barbara / **Hennrichs**, Joachim, Die GmbH in Verantwortungseigentum, wäre das ein Fortschritt?, NZG 2020, s.1204; **Habersack**, Mathias, Gesellschaft mit beschränkter Haftung in Verantwortungseigentum – ein Fremdkörper im Recht der Körperschaften, GmbH 2020, s.996.

³² Tasarının 2020 yılındaki eski ve 2021 yılındaki yeni metnine vakfın internet sitesinden ulaşabilmek mümkündür: <https://www.gesellschaft-mit-gebundenem-vermoegen.de/der-gesetzesentwurf/>

³³ **Sanders/Dauner-Lieb/von Freeden/Kempny/Möslein/Veil**,s.16.

gerektirdiği şekilde sürekli olarak geliştirmektir. Bu nedenle şirketin bağlı malvarlığı, kurucuların “ölü elleri” (*tote Hand*) değil, gelecek nesillerin “yaşayan elleri” (*lebendige Hand*) olarak tanımlanmaktadır ve malvarlığı şirkete ait (bağlı) olmak üzere payların gelecek nesillere aktarılmasına (devrine) izin verilmiştir.³⁴ Bu yönüyle tasarıda öngörülen yeni şirket türünün aile şirketleriyle büyük benzerlik içerdiği söylemek mümkündür.³⁵

Tasarının § 77c hükmü gereğince payın miras yoluyla devrinin yanı sıra ortağın söz konusu payı başka bir ortağa ya da § 77a/2 hükmündeki şartları yerine getiren bir üçüncü kişiye devretmesi mümkündür. Devir için bir diğer şart ise devreden haricinde en az bir ortağın daha bulunmasıdır. Bir başka deyişle tek kişilik şirketlerde devir imkanı bulunmamaktadır. Devir işlemi ortakların onayına tabidir ve sözleşmeye eklenecek maddeler ile ek birtakım yükümlülüklerin getirilmesi de mümkündür.

III. Tasarıya Getirilen Eleştiriler

A. Şirketler Hukukunun Temel Prensiplerini Zedelediği Yönündeki Eleştiriler

1. (Ortak) Amaç Bakımından

Şirketler hukukunun temel prensiplerinden birisi ortak amaç/hedef unsurudur. Söz konusu hedef yalnızca şirketler için değil, vakıflar için de kanuni bir zorunluluktur (BGB § 21, 80, 705); ancak bu zorunluluğun tek kaynağı kanuni düzenlemeler değil, ortaklığın doğasıdır. Bir başka deyişle gerek bir şirket gerekse bir vakıf çatısı altında bir araya gelen insanlar, doğal olarak ortak hareket etmek zorundadır. Zira bu şirket ve vakıfların kuruluş sebepleri “birlikteliktir”. Birlikte hareket edilen bir oluşumda ortak amaca/hedefe de birlikte koşmak gerekir.³⁶ Ortak amacı vakfın/şirketin

³⁴ Sanders/Dauner-Lieb/von Freeden/Kempny/Möslein/Veil, s.16.

³⁵ Aile şirketleri hakkında detaylı bilgi için bkz.: Hennerkes, Brun-Hagen / Kirhdörfer, Rainer, Die Familie und ihr Unternehmen: Strategie, Liquidität, Kontrolle, Campus Verlag 2015, s. 37 vd.; Scherer, Stephan / Blanc, Michael / Groth, Torsten / Kormann, Hermut / Wimmer, Rudolf, Familienunternehmen, 2. Bası, Fachmedien Recht und Wirtschaft 2012, Kap. 1 N. 33 vd.; Holler, Lorenz, Das Recht der Familienunternehmen und ihre Besonderheiten in der Rechtsanwendung und -gestaltung – Teil II: Vom Familienverband der Gesellschafter zum besonderen Gesellschaftszweck der Familiengesellschaft als Geschäftsgrundlage und Wesensmerkmal des Familienunternehmens, Deutsches Steuerrecht (DStR) 2019, s.932; Mittelsten Scheid, Jörg, In Generationen denken – die drei Stadien eines Familienunternehmens içinde: Familienunternehmen im Fokus von Wirtschaft und Wissenschaft Festschrift für M. Binz zum 65. Geburtstag, C.H. Beck 2014, s.474 vd.

³⁶ Roth, Gregor, Verbandszweck und Gläubigerschutz, Springer 2020, § 4 A, § 8.

malvarlığından ayrı düşünmek gerekir.³⁷ Bu nedenle söz konusu kavramların yorumlanması ve birbiriyle olan ilişkilerinin açık olarak ortaya konulması gerekir.³⁸

Bir vakfın amacında değişiklik yapılması son derece zor aşamalara tabidir (TMK md. 112-113; BGB § 33). Bu durum vakıf üyelerinin ortak amaca sadık kalmalarını sağlamakta ve bu yöndeki iradelerini güçlendirmektedir.³⁹ Diğer taraftan vakıf üyelerinin söz konusu amacın değişmeyeceği yönünde bir inançları da vardır ve faaliyetlerini bu inançla sürdürmektedir.⁴⁰ Dernek ve vakıfların amaçları ile faaliyetleri birbiriyle alakasız değildir.⁴¹ Şirketlerde ise durum farklıdır. Sermaye şirketlerinin esaslı amacı kar elde etmektir. Şirket bu amacına hangi faaliyetlerle ulaşacağını ise esas sözleşmesinde belirtmektedir.⁴² Amaç kar etmek olduğu için esas sözleşmede belirtilen faaliyet alanları da -vakıfların aksine- daha rahat şekilde değiştirilebilmekte ve ticari hayatın gerekliliklerine de hızlıca ayak uydurulabilmektedir.⁴³ Özetle şirketler para kazanmayı hedeflerken, vakıflar hizmet etme amacı gütmektedir.⁴⁴

Malvarlığı sorumluluğu olan limited şirketler, kurucuların ortaya koyduğu amaca göre hareket etmektedir.⁴⁵ Ne ortakların ne de üçüncü kişilerin bu şirketten bir kar payı alması mümkün değildir ve şirket adeta kamu yararına hizmet etmektedir.⁴⁶ Bu durumda kar sürekli olarak şirkete kalacağı için, şirketin sonsuza kadar giderek büyümesi ve ayakta kalması amaçlanmıştır. Kar dağıtımını amacı olmayan bu şirketin kendi varlığının ötesinde bir amacı bulunmamaktadır.⁴⁷ Bu yeni şirket türünün kurucu

³⁷ Schmidt, Karsten, Gesellschaftsrecht, 4. Bası, Köln 2002, § 4 II 3 (S. 64) ve § 4 II 4.3 (S. 64).

³⁸ Arnold içinde: KölnKommAktG, 3. Bası, Köln 2010, § 23 N. 75; Roth, § 10 A I.

³⁹ Arnold, Arnd / Burgard, Ulrich / Roth, Gregor / Weitemeyer, Birgit, Die GmbH im Verantwortungseigentum – eine Kritik, NZG 2020, s.1322.

⁴⁰ Fleischer içinde: MüKoGmbHG, § 1 N. 17 vd.; Fastrich içinde: Baumbach/Hueck, § 1 N. 6 vd.; Schmidt içinde: Michalski/Heidinger/Leible/Schmidt GmbHG, § 1 N. 9 vd.; Altmeyen içinde: Altmeyen/Roth (GmbHG) Kommentar, 9.Bası, Münih 2019, § 1 N. 9 vd.; Schäfer içinde: Bork/Schäfer GmbHG Kommentar, 4. Bası, RWS 2019, § 1 N. 10 vd.; Lutter/Hommelhoff içinde: Lutter, Marcus / Hommelhoff, Peter, GmbH-Gesetz Kommentar, 20. Bası 2020, § 1 N. 6 vd.

⁴¹ Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1322.

⁴² Roth, § 10. A.II.; Burgard Gestaltungsfreiheit im Stiftungsrecht, 112.

⁴³ Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1323. Hatta Ultra Vires İlkesi kaldırıldığı için bu değişikliğe dahi ihtiyaç yoktur.

⁴⁴ Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1323.

⁴⁵ § 77 e GmbHG-VE und Tasarı (dn. 2), s. 24.

⁴⁶ Tasarı (dn. 2), s. 7, 13.

⁴⁷ Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1323.

tarafından belirlenen amacı takip etmesi bir zorunluluktur.⁴⁸ Kar elde edip bunu ortaklarına dağıtma amacı olmayan, şirket ortaklarının kardan sermaye payı oranında yararlanmadığı⁴⁹, -adeta vakıf görünümündeki- bu yapıyı bir şirket olarak adlandırmak ise şirketler hukukunun temel prensipleriyle bağdaşmamaktadır.⁵⁰

2. Süreklilik Bakımından

Alman Hukuku ve Kara Avrupası'ndaki birçok hukuk düzeninde, kişinin varlığı son bulduktan sonra onun iradesinin başka kişilerce devam ettirilebilmesi genel olarak kabul edilmemektedir.⁵¹ Dahası medeni hukuk bağlamında aşırı uzun süreli bir mirasın varlığı dahi kabul edilmemektedir (BGB § 137, 2044, 2109, 2162, 2210).⁵² Alman hukuku bakımından kalıcı iradenin sürdürülebilmesine olanak sağlayan tek yapı vakıflardır.⁵³ Kökeni 1807 yılına dayanan ve Prusya Hukuku'nda kabul edilen bu anlayış, yalnızca vakıfların sürdürülebilir olduğunu ve kurucuların iradelerini sürdürüleceklerini kabul etmektedir.⁵⁴

Kurucuların girişimcilikten ve şirketin devam edecek olmasından duydukları haz, onların -şu an ki- tek amacı olup onları mutlu etmeye yetecek olabilir. Ancak unutulmamalıdır ki, onlar da haleflerinin reddetmelerini istedikleri para kazanma arzularıyla bu işlere başlamışlardır. Dolayısıyla kuruculardan sonra gelen nesillerin de para kazanma hedefleri olması gayet olağandır.⁵⁵ Kar paylaşımında bulunmayan, yönetimin yalnızca duygusal olarak motive edildiği şirketler zamanla etkinliğini yitirecek ve bu büyük varlıklar ekonomik döngüden çekilecektir. Bu durum makro ekonomik anlamda ülkeleri zora sokabilecek ve devamlılığı olmayan bu şirketlerden optimum faydanın sağlanamamasına yol açacaktır.⁵⁶ Nihayetinde malvarlığı

⁴⁸ Tasarı (dn. 2), s. 12.

⁴⁹ Şirket malvarlığı hakkında kapsamlı bilgi için bkz.: **Kayar**, İsmail, Anonim Ortaklıkta Mali Durumun Bozulması ve Alınacak Tedbirler, Konya 1997, s.5 vd.

⁵⁰ **Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer**, s.1322-1323.

⁵¹ **Dutta**, Anatol, Von der pia causa zur privatnützigen Vermögensbindung, Funktionen der Stiftung in den heutigen Privatrechtskodifikationen, Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht (RabelsZ), 77 (2013), s.828.

⁵² Mugdan, Materialien V, S. 668 f.; **Armbrüster** içinde: MüKoBGB, § 137 N. 2 vd.; **Grunewald/Hennrichs**, s.1203.

⁵³ **Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer**, s.1324

⁵⁴ **Coing** içinde: Staudinger BGB, vor § 80 N. 4.; **Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer**, s.1324; Gesetz zur Aufhebung von Fideikommiss-Auflösungsrecht vom 23.11.2007, BGBl. 2007 I 2622; Gerekçe: BT-Drs. 16/5051, 45-48.

⁵⁵ **Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer**, s.1326.

⁵⁶ **Rawert**, Peter, Die Stiftung als Familiengesellschaft (?), Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht (ZGR) 2018, s.865.

sorumluluğu olan limited şirketlerin ortaklarının mülkiyet hakları üzerindeki değiştirilemez kısıtlamalar, söz konusu şirketlerin piyasadan çekilmesine sebep olacaktır.⁵⁷

Vakıflar tarafından yönetilen şirketler de benzer amaçlara hizmet etmektedir. Avusturya'da büyük ölçekli şirketlerin %80'i aile vakıfları tarafından yönetilmektedir.⁵⁸ Ancak buradaki amaç, Alman Hukuku'ndaki gibi yeni bir şirket türü ortaya çıkarmaktan ziyade, sermayenin Lihtenştayn'a kaçmasını önlemektir. Bu amaçla önemli vergi teşvikleri de sağlanmıştır.⁵⁹ Bu nedenle Alman Hukuku'nda öngörülen yeni şirket türünün sürekliliğinin bulunduğunu (bulunacağını) söylemek, yukarıda ifade edilen nedenlerle, mümkün değildir.⁶⁰

3. Şirket Yönetimi Bakımından

Bağlı malvarlığı olan bir şirketin nasıl yönetileceği hususu da eleştiri konularından birisi olmuştur. Kural olarak normal bir limited şirket gibi yönetilmesi gereken bu özel şirket türüne ilişkin zorunlu birtakım düzenlemeler, kanun değişikliğinde kendisine yer bulamamıştır. Yönetime ilişkin asgari düzeydeki düzenlemelerde ise müdürlerin şirket ortaklarına karşı raporlama yükümlülüğü ile şirketin işleyişinin denetime tabi olması zorunlulukları yer almaktadır. Ancak bu önlemler, varlıkların elde tutulmasını sağlamak için yeterli olmadığı gibi geçici çözümlerden öteye geçememektedir. Şirketin tek bir ortağı bulunması durumundaysa bu düzenlemenin de yardımcı olamayacağı aşikardır.⁶¹

Klasik bir limited şirketin amacı kar etmek ve bu karı ortaklarına paylaşmaktır. Ortaklar yalnızca şirketin karından değil, paylarının değer artışından da faydalanmaktadır. Bir başka anlatımla şirketin malvarlığında yaşanan her değişim, ortakları da doğrudan etkilemektedir. Bir Alman özdeyişiyle ifade etmek gerekirse, şirket bir gözyaşı vadisinden geçerse, ortakların da gözleri nemlenecektir (*Geht die Gesellschaft durch „ein Tal der Tränen“, werden auch die Augen der Gesellschafter feucht.*)⁶² Şirket ve ortaklarının birbirinden bu kadar çok etkilendiği bir yapıda, şirketin karlılık düzeyinin düşmesine ortaklar müdahale edeceklerdir. Bu sayede girişimcilik

⁵⁷ Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1324.

⁵⁸ Verband Österreichischer Privatstiftungen (VÖP), Fragen und Antworten, <https://www.stiftungsverband.at/qa/>, Erişim tarihi: 01/04/2021.

⁵⁹ Arnold, Nikolaus, Kommentar zum Privatstiftungsgesetz, 3. Bası, Viyana 2013, Einleitung N. 4.; Doralt, Peter, Die Österreichische Privatstiftung, ZGR 1996, s.2 vd.

⁶⁰ Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1324-1325.

⁶¹ Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1326.

⁶² Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1326.

ruhu büyük ölçüde canlanacak ve ortakların şirkete olan ilgisi de muhtemelen artacaktır.⁶³ Gündemdeki tasarı ise finansal çıkarların ön plana çıkmadığı ve herhangi bir kar arayışı ve motivasyonu olmayan ortakların bulunduğu bir düzeni amaçlamaktadır. Tıpkı bir dernekte olduğu gibi ortakların birliktelikten mutluluk duyması planlanmaktadır.⁶⁴ Ancak bu düşüncede olan ortakların şirket yönetiminde aktif olarak yer alması ya da yönetime müdahalede bulunması beklenmemelidir. Herhangi bir çıkarı olmayan ortağın yönetimde yer alma ya da ona müdahale etme motivasyonu da bulunmayacaktır. Dolayısıyla bu anlayış, şirketin kötü ya da hiç yönetilememesi sonucunu da doğuracaktır.⁶⁵

Gündemdeki tasarı ile bağlı malvarlığına sahip limited şirketler adeta bir vakfa benzetilmektedir. Bu anlayışın bir sonucu olarak da şirket yönetimi için bir müdür değil adeta gönüllü yöneticiler/mütevelli heyeti ataması yapılmaktadır. Vakıf yönetimlerinin kötü yönetimleri ve düşen performansları bilinen bir gerçektir.⁶⁶ Yönetimin yalnızca içsel/duygusal olarak motive edildiği (*eine bloß intrinsisch motivierte Leitung*) bir yapıda kronik olarak düşük performanslar görülecektir. Üstelik bu düşüş, kurucu nesilden sonra gelen ilk yönetimle birlikte başlayacaktır.⁶⁷ Nitekim vakıflarda dahi bu husus ciddi bir problemdir ve etkin bir yönetim olmadığı için vakfın potansiyeli genellikle tam olarak kullanılamamaktadır.⁶⁸

Şirket ortaklarının kar payından istifade edememeleri ve yöneticilerin kontroldeki yetersizlikleri bir araya gelince, şirket yönetilemez bir duruma düşecektir. Ortakların şirket kazancına iştirak edemediği için yönetimi denetlemeyeceği bir ortamda, ufak da olsa bir hareketlenme sağlayabilecek “zorunlu gözetim kurulu” mekanizmasının bulunmamasının sebebi ise anlaşılabilir. Bu durum şirketin orantısız ve büyük riskler almasının da kapılarını aralayacak ve denetimsizlik yönetimi, yönetimsizlik ise şirketin geleceğini tehlikeye düşürecektir.⁶⁹

4. Malvarlığı Bakımından

Şirketin finansman ihtiyacını en aza indirmek ve mevcut malvarlığının kaybını engellemek için öngörülen “Asset-Lock” (malvarlığı kilidi) sistemi

⁶³ Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1326.

⁶⁴ Tasarı, s.8.

⁶⁵ Habersack, GmbH 2020, s.994 vd.; Grunewald/Hennrichs, s.1203.

⁶⁶ Burgard, Ulrich, Foundation Governance, ZStV 2015, s.4 vd.

⁶⁷ Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1324; Grunewald/Hennrichs, s.1203.

⁶⁸ Burgard, s.1

⁶⁹ Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1326.

avantajlarının yanında birtakım dezavantajlar da barındırmaktadır. Sistemin en önemli avantajı hiç şüphesiz, ortakların kar iddiası olmaması sebebiyle, şirketin birikimlerini yine kendisi için kullanıp, sürekli artan bir malvarlığına sahip olma ihtimalidir. Ancak dezavantajlar daha ağır basmaktadır. Öncelikle şirketin karına ve büyümesine katılma ihtimali olmayan üçüncü kişilerin bu şirkette ortak olarak yer almak istemesi ya da şirkete sağladıkları krediyi paya dönüştürerek şirket ortak olmayı istemeleri pek olanaklı değildir. Zira yatırımcılar fedakarlık değil, kar peşindedir.⁷⁰

Şirkete ait malvarlığına erişimi bulunmayan ortakların, üçüncü kişilerle yapılacak anlaşmalarla şirkete ait malvarlığı unsurlarını dışarı çıkarması, bir başka deyişle şirketin içini boşaltmaları da ihtimal dahilindedir. Buna benzer anlaşmaların hacmi, zamanla topluma sağlanan tüm yararın tüketilmesine varacak kadar büyük miktarlara da ulaşabilecektir.⁷¹

Bir şirketin üzerinde serbestçe tasarruf edemediği ve ortakların getirdiği sermaye oranınca kara iştirak edemediği bir yapının -yalnızca malvarlığı unsuru açısından bakıldığında bile- “şirket” olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.⁷²

B. Diğer Eleştiriler

1. Etkili Bir Yaptırım Olmaması

Bağlı malvarlığına sahip limited şirketin malvarlığının dağıtılamayacağı tasarrufların § 77 e maddesi ile hüküm altına alınmıştır; ancak bu yasağa aykırı davranışlar için etkin bir yaptırım öngörülmemiştir. Ortağın § 77 i I, § 77 j hükümleri gereğince, şirketin feshi ya da ortaklıktan ayrılması halinde payını alması mümkündür. Bunun haricinde paya ilişkin mali imkanlar tanıyan esas sözleşme hükümleri geçersizdir ve § 77 e düzenlemesine aykırı yapılan tüm ödemeler § 77 g düzenlemesi uyarınca şirkete iade edilecektir.⁷³

Tasarıda iade müessesesi düzenlemekle birlikte bu gerekliliklere ne şekilde uyulacağı açıklanmamıştır. Bu nedenle söz konusu düzenlemenin uygulanabilirliği şüphelidir. Her ne kadar § 77 h düzenlemesi gereğince, bağlı malvarlığının korunması için şirket ortaklarının esas sözleşmeye “makul önlemler” koymaları mümkün olsa da bunun yeterli olmayacağı aşıkardır.⁷⁴

⁷⁰ Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1326-1327.

⁷¹ Grunewald/Hennrichs, s.1204; Habersack, GmbH 2020, s.996.

⁷² Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1325; Grunewald/Hennrichs, s.1203-1204.

⁷³ Grunewald/Hennrichs, s.1203-1204.

⁷⁴ Grunewald/Hennrichs, s.1204; Hüttemann, Rainer / Rawert, Peter / Weitemeyer, Birgit, Zauberswort „Verantwortungseigentum“, FAZ, Haber Tarihi: 6.10.2020, s.16, erişim adresi:

Özellikle yöneticinin ortaklardan birisi olduğu durumlarda, söz konusu önlemlerin uygulanabilme ihtimali kalmamaktadır.⁷⁵

Şirket malvarlığının kaçırılması durumunda etkili bir yaptırım, yalnızca iflas halinde söz konusu olabilir. Bu durumda iflas idaresi yapacağı denetimlerle yasaya ve sözleşmeye aykırı sermaye çıkışları olduğunu fark ederse bunları ilgililerden talep edebilecektir. Ancak görüldüğü üzere bu yaptırım da tasarının kazandırdığı bir düzenleme değil, mevcut hukuk düzeninin halihazırda sahip olduğu mekanizmalardandır.⁷⁶

2. Alacaklılar Bakımından

Tasarının § 77 k hükmünde öngörülen “Asset-Lock” (malvarlığı kilidi) sistemi, şirket ortakları bakımından herhangi bir yaptırımı bulunmayan ve bu nedenle kötüye kullanımlara yol açan bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Malvarlığı kilitli kaldıkça, ortakların alacaklılarının bu malvarlığından istifade etme imkanı da kalmayacaktır.⁷⁷ Şirketin krize girmesi halinde, borçların yeniden yapılandırma şansı da son derece zayıflayacaktır.⁷⁸ Payın gerçek değerinin, nominal değerinin çok üzerinde olabileceği bu yeni şirket türünde, şirketin sürekli olarak gelişmesi ve büyümesi karşısında pay değerinin “adeta” sabit kalması, gerek ortaklar gerekse bu ortakların alacaklısı konumundaki üçüncü kişiler bakımından oldukça dezavantajlıdır.⁷⁹ Zira alacaklının ilgili ortağın payını sattırması durumunda, pay değeri gerçek değer üzerinden hesaplanamayacağı için, satıştan çok düşük miktarlarda gelir elde edilmesi ihtimaller arasındadır.

Söz konusu düzenleme ile öngörülen malvarlığı kavramı, 20.yy’ın başında aristokratların sahip olduğu ve ailelerini güvence altına aldıkları, satılmaz ve devredilemez, tüzel kişiliği bulunmayan malvarlığı niteliğindeki *Fideikommiss*’le de karşılaştırılmıştır.⁸⁰ Tasarıda öngörülen yeni şirket türünde de tıpkı Aile Fideikommiss’lerinde (*Familienfideikommiss*) olduğu gibi, aile üyelerinin (ondan yararlananların) alacaklılarının Fideikommiss’in malvarlığına erişimi/müdahalesi “adeta” bulunmamaktadır. Ancak bağlı

<https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/das-zauberwort-heisst-verantwortungseigentum-16936694.html> (Erişim Tarihi: 15.03.2021).

⁷⁵ Habersack, GmbHR 2020, s.994 vd.

⁷⁶ Grunewald/Hennrichs, s.1204.

⁷⁷ Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1325.

⁷⁸ Hüttemann/Rawert/Weitemeyer, s.16.

⁷⁹ Habersack, GmbHR 2020, s.996.

⁸⁰ Arnold/Burgard/Roth/Weitemeyer, s.1325. Fideikommiss hakkında detaylı bilgi için bkz.: Eckert, s.96 vd.

malvarlığı olan bir limited şirket yalnızca aileyi güvence altına almamaktadır. Bu yönüyle *Fideikommiss* ve bağlı malvarlığı bulunan limited şirketin amaçları birbirinden farklıdır.⁸¹

Tasarıyı savunanların ortaya attığı “dernek üyelerinin alacaklılarının da dernek malvarlığına başvuramayacağı” yönündeki savunma ise isabetsiz bulunmuştur. Zira burada bir dernek değil, sermaye şirketi söz konusudur ve bir üyelik değil, ortaklıktan bahsedilmektedir.⁸²

IV. Türk Hukuku Bakımından Değerlendirmelerimiz

A. Eleştirilerimiz

Alman Hukuku’nda ortaya atılan bağlı malvarlığı olan şirket düzenlemesi, Türk Hukuku bakımından henüz tartışmaya açılmamış bir konudur. Türk Hukuku açısından böyle bir düzenlemeye ihtiyaç duyulup duyulmayacağı ise son derece belirsizdir. Nitekim söz konusu düzenleme birçok avantajının yanında önemli dezavantajları da barındırmaktadır.

Bağlı malvarlığı bulunan limited şirketin, sürdürülebilirlik probleminin çözümü noktasında büyük faydalar sağlayacağı aşikardır. Ülkemizdeki aile şirketlerinin yalnızca %30’nun ikinci nesile, %13’nün üçüncü nesile ve %4’nün dördüncü nesile geçebildiği⁸³; bir başka deyişle her 100 şirketten 96 tanesinin dördüncü nesili göremeden sona erdiği bir ortamda, bağlı malvarlığı bulunan şirketlerin sürdürülebilirliğe önemli katkılar sağlayacağı yadsınamaz bir gerçektir.

Büyük şirketlerin kapanması, makro ekonomik boyutta ülke ekonomisine de zarar vermektedir. Bu nedenle şirketlerin varlığını sürdürebilmeleri, ülke ekonomisi açısından da son derece elzemdir. Başta büyük şirketler olmak üzere, ekonominin bel kemiği olan aile şirketlerini ayakta tutmaya ve nesiller boyunca varlıklarını sürdürmelerine katkı sağlayacak olan bu önemli şirket türü, ülkemize de büyük faydalar sağlayacaktır.

Meselenin ekonomi boyutu birçok avantajı barındırmakla birlikte, söz konusu şirket türünün temel hukuk prensipleriyle çelişen yanları

⁸¹ **Bayer**, Bernhard, Sukzession und Freiheit, Historische Voraussetzungen der rechtstheoretischen und rechtsphilosophischen Auseinandersetzungen um das Institut der Familienfideikommiss im 18. und 19. Jahrhundert, Duncker & Humblot 1998, s.66 vd.; **Eckert**, Roswitha, Der Kampf um die Familienkommiss in Deutschland, Peter Lang 1992, s.23 ve 91 vd.

⁸² **Grunewald/Hennrichs**, s.1204.

⁸³ <https://businessht.bloomberght.com/piyasalar/haber/1718166-aile-sirketlerinin-yuzde-96-ucuncu-kusakta-son-buluyor> (Erişim Tarihi: 16.03.2021)

bulunmaktadır. Alman Hukukçuların eleştirilerinin odak noktasında olan “ortak amaç” unsurundaki eksiklik, bu ortaklığı “şirket” olarak adlandırmadaki kaygılarımızın başında gelmektedir. Zira hukukumuzda detaylı olarak düzenlenen ve adi ortaklıkta “kazanç sağlayıp paylaşmak” (TBK md. 522, 523), kollektif ve komandit şirkette “ticari işletme işletmek” (TTK md. 153, 243), anonim ve limited şirkette ise “kanunen yasak olmayan her türlü iktisadi faaliyette bulunmak” (TTK md. 571, 503) olan ortak amaç unsuru, bu yeni şirket türü bakımından “ticari veya kamu yararı” amacı şeklinde tezahür etmekte ve ortakların amaçları birbirlerinden farklı olabilmektedir (§ 77a/1). Bir başka deyişle ortaklardan bir kısmı topluma yararlı olma amacıyla hareket ederken, diğer bir grubun yegane amacı ticari olabilmektedir. Tasarıda ifade edilen şirket, Türk Hukuku bakımından dernekleri andırmaktadır. Zira hukukumuzda derneklerdeki ortak amaç -tıpkı tasarıda da ortaya atıldığı gibi- “ideal”dir. Dernekler iktisadi konularla uğraşmalar bile, esas ve nihai amaçları iktisadi değildir.⁸⁴

Tasarının şirketler hukuku bakımından eksik kalan bir diğer yanı da “ortak çaba unsuru”dur (affectio societatis). Buna göre ortak amaç için ortak çaba da gösterilmesi gerekmektedir. Halbuki teklif edilen yeni şirket türünde, kuruculardan sonra gelen nesiller herhangi bir kar payı alamayacağından, şirket için çaba da göstermeyeceklerdir. Bu noktada şirketin ortağı ve genellikle yöneticisi konumunda olan; ancak şirket için herhangi bir çaba sarf etmeyen bu kişileri “ortak” olarak adlandırmak hukukumuz bakımından oldukça zordur. Bütün ortakların müşterek amaca ulaşmak için eşit şekilde çaba ve özen göstermesi gereken bir sistemde, hiçbir varlık göstermeyen kişilerin oluşturduğu bu topluluğu bir “şirket” olarak adlandırmak kanımızca olanaklı değildir.

Yukarıda ifade edilen ortak amaç ve ortak çaba unsurundaki eksiklikler, adeta bir domino taşı gibi şirketle ilgili diğer unsurları da yıkacaktır. Ortak amacın ve çabanın olmadığı bir şirketin düzgün şekilde yönetilmesini beklemek, pedal çevirmediği halde bisikletin hareket etmesini beklemek gibidir. Bu durumda şirketin ilerleyişi tesadüften öte gidemeyecektir. Şirkete ortak olan kişilerin esaslı beklentisi “kar elde etmek ve paylaşmaktır”. Kar elde etse bile bunu ortaklarıyla paylaş(a)mayan bir topluluk, şirket kavramından çok uzakta, dernek ya da vakıf olarak nitelendirilmeye daha yakındır.

⁸⁴ **Kayar**, İsmail, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Hukuku, Ankara 2018, s.317.

Son eleştirimiz ise mülkiyet hakkına ilişkindir. Anayasamızda da 35.madde ile koruma altına alınan ve birçok hukuk düzeninde “kutsal”⁸⁵ olarak kabul edilen mülkiyet hakkı, söz konusu düzenleme ile zedelenmektedir. Şöyle ki, pay sahiplerinin şirketin kar veya tasfiye payından faydalanması mümkün değildir. Şirketteki paylarının satılması halindeyse yalnızca şirkete konulan sermaye miktarı alınabilecek, arada geçen sürede artan şirket değerinden faydalanılamayacak ve bu yolla şirket ortaklarının mülkiyet hakkı kısıtlanacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 35.maddesine göre mülkiyet hakkı kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlandırılabilir. Bir an için çıkarılacak bir kanunla bu hakların sınırlandırılabilmesi kabul edilse bile, madde metninde geçen “*kamu yararı*”nın bulunup bulunmadığı ayrı bir tartışmaya konu olacaktır. Nitekim kamu yararı kavramı son derece geniş ve öznel bir kavramdır ve fikir birliğine varılmış bir tanımla da bulunmamaktadır.⁸⁶ O kadar ki, kamu yararı kavramı her devlette, toplumda ve hatta dönemde farklı yorumlanmıştır.⁸⁷ Anayasa Mahkemesi dahi söz konusu kavramı tanımlamamış ve yorumu kanun koyucunun takdirine bırakmıştır.⁸⁸

Kanımızca burada ifade edilen kamu yararı, toplumun âli menfaatlerini ifade etmektedir. Elbette büyük şirketlerin varlığını sürdürebilmeleri toplum menfaati için son derece önemlidir; ancak anayasada zikredilen kamu yararı kavramı kanımızca daha kutsal amaçları ifade etmektedir. Yaşama hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı gibi evrensel haklar bakımından kamu yararı gözetilerek mülkiyet hakkı sınırlandırılabilir; ancak bir şirket ortağının pay hakkını üzerinden mülkiyet hakkını sınırlandırmak bu kapsama girmemeli, bu sınırlama kamu yararı olarak değerlendirilmemelidir. Bu nedenle söz konusu düzenlemeler, kanımızca tarafların mülkiyet hakkına anayasaya aykırı şekilde sınırlamalar getirmektedir.

B. Önerimiz

Yukarıda ifade ettiğimiz eleştirilerimiz kapsamında önerimiz; Alman Hukuku’ndan farklı olarak, ancak onların ortaya attığı bu görüşü temel alarak

⁸⁵ Tuğrul, Saim, Kamu Hukuku Açısından Mülkiyet Hakkı ve Sınırlandırılması, İstanbul 2004, s.61. Şimşek, Suat, Mülkiyet Hakkının Kapsamı, Sınırlandırma Nedenleri ve Şartları Açısından 1982 Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi: Karşılaştırmalı Bir Analiz -I, TBB Dergisi (91) 2010, s.186-187; Eren, Fikret, Mülkiyet Hukuku, Ankara 2011, s.6.

⁸⁶ Duran, Lütfi, İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul 1982, s.25.

⁸⁷ Şimşek, s.200.

⁸⁸ Kanun koyucunun bu yetkisi elbette anayasa normları ile sınırlıdır ve anayasal ilkelere uygun düzenlemeler yapılmak zorundadır. Anayasa Mahkemesi’nin 17.06.1992 tarihli ve 1992/22 E., 1992/40 K. sayılı kararı, Resmi Gazete Yayın Tarihi:09.01.1995, Sayı:22518.

oluşturulacak yeni bir sistemdir. Tasarının “sürdürülebilirlik” ayağı son derece isabetli ve önemli bir problemi çözmek için güçlü bir adaydır. Bu nedenle tasarının bu olumlu yönünün değerlendirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan kar payı dağıtılmaması, ortak amaç ve çabanın bulunmaması sebebiyle şirketin adeta başı boş kalacak ve kötü yönetilecek olması tasarının olumsuz yanlarıdır. Tasarının bu yönlerinin ise revize edilmesi gerekmektedir.

Yukarıda ifade ettiğimiz birleşim, bağlı malvarlığı olan şirketin kurulacak bir vakıf aracılığıyla yönetilmesinden geçmektedir. Kanımızca öncelikle kurucuların amacına uygun bir vakıf kurulması ve bu vakfın şirketin yönetimini üstlenmesi atılacak ilk adım olmalıdır. Sonrasında tıpkı tasarıda olduğu gibi malvarlığının şirkete özgülenmesi (bağlanması) ve satışının kanunen yasaklanması gerekmektedir. Bu noktada ortakların şirket yönetimindeki isteksizliklerini kırabilmek ve mülkiyet hakkının özüne dokunmamak adına, düzenlemenin esnetilerek, kanuni ve yedek akçeler ayrıldıktan sonra kalan kar payının en azından %50’sinin ortaklara dağıtılabilmesi mümkün kılınmalıdır. Bu noktada akla “serbest yedek akçe” düzenlemesi ile bu durumun mevcut düzende de sağlanabileceği gelebilir. Ancak unutulmamalıdır ki esas sözleşmede yapılacak değişiklik ile serbest yedek akçe ayırımında değişiklikler yapmak mümkündür. Kanuni bir sınırlama yapılması halindeyse, ortakların iradesiyle dahi olsa, karın belirlenen sınırlara aykırı şekilde dağıtılması ve şirket dışına çıkarılması engellenebilecektir.

Önerimizin hayata geçirilmesi mevcut hukuk düzeni içerisinde de - kısmen- mümkündür. Çıkarılacak imtiyazlı paylarla şirket yönetiminde yer alma hakkının belli paylara özgülenmesi ve bu payların bir vakfa bağlanması söz konusu olabilir. Ancak bu durumda kalan payların ortaklar tarafından, kar elde etmek amacıyla satılması da ihtimal dahilindedir. Bu durumda kurucuların amaçladıkları sürdürülebilirlik ve nesiller boyunca topluma fayda sağlama hedefi gerçekleşmeyecektir. Halbuki tıpkı tasarıda olduğu gibi “asset lock” sisteminin hayata geçirilmesi ve yapılacak düzenleme ile şirket malvarlığının belirli bir kısmının kilitlenmesi halinde (Alman Hukuku’nda tamamı kilitlenmekte), ortak şirketten ayrılırken şirket malvarlığının belirli bir kısmını güncel değerden, belirli bir kısmını ise yalnızca ortaklığa getirilen sermaye değeri üzerinden alabilmesi sağlanabilir. Bir örnekle ifade etmek gerekirse, malvarlığı kilidinin %50 olarak uygulanması durumunda, payını satan ortağın pay bedelleri, %50’lik kısım için güncel değer, kalan %50’lik kısım içinse getirilen sermaye üzerinden hesaplanacak ve payını satan ortak, sermayede meydana gelen muhtemel bir artışın tamamından faydalanamayacağı için, buna benzer kar satışları da mümkün olduğunca azalacak ve şirketin kurucuların mirasçılarında kalması sağlanacaktır.

Yukarıda ifade ettiğimiz önerinin de elbette açıkları mevcuttur. Öncelikle üçüncü kişiye yapılacak pay satışlarının gerçekten hangi bedel üzerinden yapıldığının şirket tarafından bilinmesi mümkün değildir. Yapılacak kanuni düzenlemelerle bu yeni şirket türünün söz konusu satış bedellerine müdahale edebilmesi imkanı getirilmesi halinde de harici para transferleri ve muvazaalı işlemlerin sayısı artacaktır. Bir başka deyişle pay devirleri hesaplanan resmi rakamlar üzerinden gerçekleşecek; ancak gerçek satış bedeli daha yüksek olduğu için, resmiyete dökülmeyen harici ödemeler yapılacaktır. Bu sorunun da çözümü tasarıda öngörüldüğü gibi bir cezai şart düzenlemesinden geçmektedir. Buna göre yapılacak bir düzenleme ile gerçek (hesaplanan) pay bedellerinden daha yüksek bir bedelle devir yapılması halinde, arta kalan miktar kadar kısmın cezai şart olarak şirkete ödenmesinin hüküm altına alınması, söz konusu harici satışların önünü -kısmen de olsa- kesilebilecektir.

SONUÇ

Alman Hukuku'nda ortaya atılan ve uzun yıllardır Danimarka'da da uygulanan bağlı malvarlığı bulunan şirket, bir ideali ortaya koymaktadır. Ortaklığın yegane amacının kar elde etmek olmadığı, topluma fayda sağlama amacının da bulunması gerektiği düşüncesinden hareketle ortaya çıkan bu yeni şirket türü, Alman Hukukçular tarafından olumlu ve olumsuz açıdan birçok eleştiriye maruz kalmıştır.

Çalışmamız boyunca söz konusu tasarıya olan ihtiyaç, tasarının getirdikleri ve bu tasarıya gelen eleştiriler kapsamıca incelenmiş ve benzer bir oluşuma Türk Hukuku'nda duyulan ihtiyaç ele alınmaya çalışılmıştır.

Öncelikle ifade etmek gerekir ki, bağlı malvarlığı bulunan şirket türü bir zorunluluk değildir. Çalışmamızda da ifade ettiğimiz üzere, söz konusu şirketin sağladığı avantajlara mevcut hukuk düzeni çerçevesinde -kısmen de olsa- ulaşmak mümkündür. Ancak bu yeni şirket türünün makro düzeyde sağlayacağı fayda düşünüldüğünde, benzer bir düzenlemenin ülkemizde de yapılması gerektiği fikri ağır basmaktadır.

Her ne kadar mevcut düzende şirketin varlığını sürdürmeye yarayacak yöntemler mevcut olsa da, ortakların kar satışlarını kısıtlandırıp şirketin devamlılığını sağlayacak düzenlemelere ihtiyaç vardır. Bu noktada önerimiz - Alman Hukuku'ndan farklı olarak- kar payı dağıtımını tamamen ortadan kaldırmak yerine sınırlandırmaktır. Bu sayede kuruculardan sonra gelen nesillerin de şirketle olan bağları güçlenecek ve şirketi kar ettirmek için -ideal amaçlarının yanı sıra- ayrı bir motivasyonları daha olacaktır.

İkinci olarak “asset lock” sisteminin geliştirilerek hukukumuzda kazandırılması da son derece önemlidir. Bu noktada önerimiz, şirket malvarlığının tamamen kilitlenmesi yerine kısmen kilitlenmesidir. Bir başka deyişle malvarlığında sınırlı da olsa bir hareket alanı bırakılmalıdır. Malvarlığı kilidi ile kuruculardan sonra gelecek nesiller tarafından şirketin içinin boşaltılması engellenecek; ancak diğer taraftan da kilidin kısmen açık tutulmasıyla pay sahiplerinin mağdur edilmesi önlenecektir.

Düzenlemenin arkasından dolaşmak için yapılacak harici satış ve devirleri engellemek için cezai şart müessesesi devreye girecek ve muvazaalı olarak gerçekleşen işlemlerden dolayı şirkete tazminat ödenmesi zorunluluğu getirilecektir.

Çalışmamız boyunca ifade edilen ve henüz Türk Hukuku’nda incelenmemiş olan bu yeni şirket türüne duyulan ihtiyaç tartışmaya muhtaçtır. Özellikle aile şirketlerinin devamlılığının sağlanabilmesi adına benzer düzenlemelerin ülkemizde de yapılması gerektiği kanısındayız. Bu noktada ilk amacımız, söz konusu yeni şirket türüne ilişkin tartışmaları ülkemizde de başlatmak ve gelen eleştirilerle şekillenecek fikirleri belirli bir olgunluğa erdirtip, kanuni değişiklikler yapılabilmesine vesile olmaktır. Alman Hukuku’nda dahi yakın geçmişte tartışmaya açılan bu konunun paralel şekilde ülkemizde de tartışmaya açılacak olması, belki de fikri ortaya atan Alman Hukuku’na da fayda sağlayacak ve ülkemizde bir değişiklik meydana gelmese de yapılacak tartışmalar Alman Hukuku’nu etkileyecektir. Bu noktada esaslı amacımız “*de lege feranda*”ya giden yolda ilk adımlardan birini atabilmektir.

KAYNAKÇA

- Altmeppen**, Holger / **Roth**, Günter, Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG) Kommentar, 9.Bası, Münih 2019. (Kısaca: **Yazar** içinde: Altmeppen/Roth (GmbHG) Kommentar)
- Arnold**, Arnd / **Burgard**, Ulrich / **Roth**, Gregor / **Weitemeyer**, Birgit, Die GmbH im Verantwortungseigentum – eine Kritik, NZG 2020.
- Arnold**, Nikolaus, Kommentar zum Privatstiftungsgesetz, 3. Bası, Viyana 2013.
- Baumbach**, Adolf / **Hueck**, Alfred, Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG, 22.Bası 2019. (Kısaca: **Yazar** içinde: Baumbach/Hueck)
- Bayer**, Bernhard, Sukzession und Freiheit, Historische Voraussetzungen der rechtstheoretischen und rechtsphilosophischen Auseinandersetzungen um das Institut der Familienfideikomisse im 18. und 19. Jahrhundert, Duncker & Humblot 1998.
- Becker**, Birgid, Gesellschaft für Verantwortungseigentum. Neue Rechtsform für Unternehmen gefordert, Deutschlandfunk 5. Ekim 2020. https://www.deutschlandfunk.de/gesellschaft-fuer-verantwortungseigentum-neue-rechtsform.3669.de.html?dram:article_id=485264
- Beck'scher Online-Kommentar, Versiyon 53, Tarih: 1.2.2020. (Kısaca: **Yazar** içinde: BeckOK BGB)
- Berthold**, Norbert / **Kullas**, Matthias / **Neumann**, Michael, Wirtschaftswissenschaftliche Beiträge (99) 2007, <http://hdl.handle.net/10419/22339>.
- Bork**, Reinhard / **Schäfer**, Carsten, GmbHG Kommentar, 4. Bası, RWS 2019. (Kısaca: **Yazar** içinde: Bork/Schäfer GmbHG Kommentar).
- Burgard**, Ulrich, Foundation Governance, ZStV 2015, s.1-9.
- Doralt**, Peter, Die Österreichische Privatstiftung, ZGR 1996.
- Duran**, Lütfi, İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul 1982.
- Dutta**, Anatol, Von der pia causa zur privatnützigen Vermögensbindung, Funktionen der Stiftung in den heutigen Privatrechtskodifikationen, Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht (RabelsZ), 77 (2013), s.828-842.

- Eckert**, Roswitha, Der Kampf um die Familienkommission in Deutschland, Peter Lang 1992.
- Eren**, Fikret, Mülkiyet Hukuku, Ankara 2011.
- Fleischer**, Holger, Corporate Purpose: Ein Management-Konzept und seine gesellschaftsrechtlichen Implikationen, ZIP 2021.
- Grunewald**, Barbara / **Hennrichs**, Joachim, Die GmbH in Verantwortungseigentum, wäre das ein Fortschritt?, NZG 2020.
- Habersack**, Mathias, Corporate Purpose, Festschrift für Christine Windbichler zum 70. Geburtstag, Berlin 2021. (Kısaca: FS Windbichler)
- Habersack**, Mathias, Gesellschaft mit beschränkter Haftung in Verantwortungseigentum – ein Fremdkörper im Recht der Körperschaften, GmbHHR 2020, s.992-997. (Kısaca: GmbHHR 2020)
- Hennerkes**, Brun-Hagen / **Kirchdörfer**, Rainer, Die Familie und ihr Unternehmen: Strategie, Liquidität, Kontrolle, Campus Verlag 2015.
- Holler**, Lorenz, Das Recht der Familienunternehmen und ihre Besonderheiten in der Rechtsanwendung und -gestaltung – Teil II: Vom Familienverband der Gesellschafter zum besonderen Gesellschaftszweck der Familiengesellschaft als Geschäftsgrundlage und Wesensmerkmal des Familienunternehmens, Deutsches Steuerrecht (DStR) 2019.
- Hüttemann**, Rainer / **Rawert**, Peter / **Weitemeyer**, Birgit, Zauberwort „Verantwortungseigentum“, FAZ, Haber Tarihi: 6.10.2020, s.16, erişim adresi: <https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/das-zauberwort-heisst-verantwortungseigentum-16936694.html>
- Kayar**, İsmail, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku, Ankara 2018. (Kısaca: Ticaret Hukuku)
- Kayar**, İsmail, Anonim Ortaklıkta Mali Durumun Bozulması ve Alınacak Tedbirler, Konya 1997. (Kısaca: Mali Durumun Bozulması).
- Kölner Kommentar zum Aktiengesetz, 3.Bası, Köln 2010. (Kısaca: **Yazar** içinde: KölnKommAktG)
- Lutter**, Marcus / **Hommelhoff**, Peter, GmbH-Gesetz Kommentar, 20. Bası 2020. (Kısaca: **Yazar** içinde: Lutter/Hommelhoff GmbHG).
- Michalski**, Lutz / **Heidinger**, Andreas / **Leible**, Stefan / **Schmidt**, Jessica, GmbH-Gesetz, 3. Bası, C.H.Beck 2017. (Kısaca: **Yazar** içinde: Michalski/Heidinger/Leible/Schmidt GmbHG).

- Mittelsten Scheid**, Jörg, In Generationen denken – die drei Stadien eines Familienunternehmens içinde: Familienunternehmen im Fokus von Wirtschaft und Wissenschaft Festschrift für M. Binz zum 65. Geburtstag, C.H. Beck 2014.
- Möslein**, Florian / **Mittwoch**, Anne-Christin, Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht (RabelsZ) (80) 2016, s.399-434. (Kısaca: RabelsZ)
- Möslein**, Florian / **Mittwoch**, Anne-Christin, Welche Rechtsform für verantwortliches Unternehmertum?, FAZ, Haber Tarihi: 8.12.2020 (erişim adresi: <https://www.faz.net/einspruch/welche-rechtsform-fuer-verantwortliches-unternehmertum-17090351.html>) (Kısaca: FAZ).
- Münchener Kommentar GmbHG, 3.Bası, Münih 2019. (Kısaca: **Yazar** içinde: MüKoGmbHG)
- Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, 8. Bası, Münih 2018. (Kısaca: **Yazar** içinde: MüKoBGB)
- Rawert**, Peter, Die Stiftung als Familiengesellschaft (?), Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht (ZGR) 2018, s.835-866.
- Reiff**, Marvin, Entwurf eines Gesetzes für die GmbH in Verantwortungseigentum (VE-GmbH) vorgelegt, ZIP 2020.
- Roth**, Gregor, Verbandszweck und Gläubigerschutz, Springer 2020.
- Sanders**, Anne / **Dauner-Lieb**, Barbara / **von Freeden**, Arne / **Kempny**, Simon / **Möslein**, Florian / **Veil**, Rüdiger, Entwurf eines Gesetzes für die Gesellschaft mit beschränkter Haftung in Verantwortungseigentum, <https://stiftung-verantwortungseigentum.de/>.
- Sanders**, Anne, Eine Gesellschaft in Verantwortungseigentum im GmbHG, ZRP 2020, 140-143.
- Sanders/Hoon**, „Eigentum trifft Verantwortung“, FAZ, Haber Tarihi: 5.2.2020, online erişim: <https://www.faz.net/einspruch/einspruch-exklusiv-eigentum-trifft-verantwortung16618406.html?GEPC=s3&premium=0x1f4088ef537700f9ac1352430ef1d4e8>
- Scherer**, Stephan / **Blanc**, Michael / **Groth**, Torsten / **Kormann**, Hermut / **Wimmer**, Rudolf, Familienunternehmen, 2. Bası, Fachmedien Recht und Wirtschaft 2012.

Schmidt, Karsten, Gesellschaftsrecht, 4. Bası, K6ln 2002.

Schmidt-Schmiedebach, Bodo, Stiftung und Governance Kodex, Springer 2015.

Şimşek, Suat, M6lkiyet Hakkının Kapsamı, Sınırlandırma Nedenleri ve Şartları Açısından 1982 Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları S6zleŐmesi: Karşılaştırmalı Bir Analiz -I, TBB Dergisi (91) 2010.

Thomsen, Steen, The Danish Industrial Foundations, Djoef Publishing 2017.

Tuğrul, Saim, Kamu Hukuku Açısından M6lkiyet Hakkı ve Sınırlandırılması, İstanbul 2004.

von Staudinger, Julius, Kommentar zum B6rgerlichen Gesetzbuch, Sellier / de Gruyter 2017. (**Yazar** içinde: Staudinger BGB).

